

Vijftig jaar verschillen en overeenkomsten in het actuariaat

Hij geeft een verrassend krachtige hand. De 94 jaar oude Gerard Kaatman ging al in 1988 met pensioen als actuaaris en hoofd van het pensioenfonds van de Centrale Suiker Maatschappij, maar weet zich nog veel te herinneren uit zijn actuariële loopbaan.

Het interview is bij toeval ontstaan: sinds kort zit Kaatman in een zorgappartement waar Maryline Dannenburg, de vrouw van Patrick Dannenburg, werkt. Haar oog viel op een boek van dr. M. van Haaften, *elementaire levensverzekeringswiskunde*, uit 1943. Kaatman heeft hier in de oorlogsjaren uit gestudeerd, vertelt hij aan het begin van het interview. Hij was door zijn vader aangeraden na zijn middelbare school wiskunde te gaan studeren: dat is een studie waar je mee verder komt in de wereld.

OORLOG

En zo ging het ook. Weliswaar gooide de oorlog roet in het eten en kon Kaatman niet alle examens op tijd afleggen, maar het begin was er, evenals het vertrouwen. De jonge wiskundige kreeg na de oorlog een betrekking bij het actuariële adviesbureau Du Saar en De Graaf en leerde het actuariële vak – wat toen nog een jaar extra studie betekende – meteen in de praktijk. Het was de tijd dat je een formularium nog met de hand uitschreef.

BELEGGEN

Vervolgens kreeg hij een baan bij de Centrale Suiker Maatschappij, waar hij het pensioenfonds moest opzetten. In totaal creëerde hij zes pensioenfondsen, voor elke fabriek die 'Suiker', zoals Kaatman er gemakshalve over praat, in Nederland had staan één. Als Dannenburg vraagt of er tekorten op de rendementen waren twinkelen de oogjes van Kaatman: hij was erg handig op de beurs en belegde met goede rendementen. Zelfs zo goed dat het pensioenfonds premievrij was. En er werd vanzelfsprekend ook geïndexeerd. Zo ging dat in die tijd.

INTERESTREKENINGEN

Dannenburg pakt dan zijn eigen studieboek van twintig jaar geleden erbij, eveneens *elementaire levensverzekeringswiskunde* geheten, van Wolthuis en Bruning, en legt het naast het boek van Van Haaften. Nog steeds – er zit dus een halve eeuw ontwikkeling tussen – begint de theorie met de annuïtaire formules en de interestrekeningen. Hij noemt vervolgens de commutatietallen: voor Kaatman gesneden koek, maar voor de huidige generatie actuarissen een vaak overgeslagen onderwerp. Kaatman: "Maar zonder commutatietallen kan je toch niet werken?"

UITLEG

In zijn werkende periode moest je als actuaaris wel veel uitleggen aan de directies van bedrijven, herinnert Kaatman zich. Mensen snapten de actuariële berekeningen nauwelijks, maar hadden wel alle vertrouwen in het werk van hun actuaaris. Kaatman berekende alles handmatig, met een rekenmachine die je nog handmatig moest laten draaien. Hij maakt het gebaar er nog bij. In de laatste jaren van zijn werkende leven kwamen de computers de bedrijven in. "Die maakten het rekenen wel veel sneller", zegt Kaatman. Als ik even later probeer zijn geboortejahr te berekenen zegt hij: "Istig hè, dat hoofdrekenen." En weer die twinkelende oogjes.

STERFTETAFELS

Als Dannenburg naar de sterftetafels vraagt herinnert Kaatman zich dikke boekwerken, die door het Centraal Bureau voor de Statistiek werden samengesteld. Ze werden van tijd tot opgeschaald en dan kwam er weer een nieuwe versie uit, vol tabellen en cijfers – voer voor de pensioenactuarissen. Zelf is Kaatman een behoorlijk langlevensrisico gebleken, concludeert Dannenburg. Een pensioen van dertig jaar viel ook vroeger al ver buiten de prognoses. Kaatman beaamt zijn 'risicopositie', wederom met twinkelende oogjes.

PENSIOENEN

Over de huidige manier waarop met pensioenen en niet-indexeringen wordt omgegaan is Kaatman niet echt te spreken. Dat zou hij anders gedaan hebben, zegt hij krachtig. Wat de politiek momenteel met pensioenen doet – Kaatman volgt het nog steeds in de kranten – baart hem wel zorgen. Wellicht een oproep aan het AG om hier eens in te duiken? Kaatman besluit het interview met weer een krachtige handdruk. ■